

Krisens kronologi

Ambassade i flammer

Om eftermiddagen den 4. februar 2006 var luften tyk af røg og vrede i Syriens hovedstad Damaskus. Røgen fra den danske ambassade kunne ses på den klare blå himmel langvejsfra. Der havde været lovligt anmeldte demonstrationer foran ambassaden i flere uger – med afbrændinger af danske flag og komiske figurer, der angiveligt skulle forestille danske politikere – men de havde været relativt rolige, og de var som regel endt med, at ambassadens personale havde inviteret demonstranterne indenfor til en kop kaffe og en snak om danske værdier.

Men demonstrationerne blev større og større, og stemningen mere og mere aggressiv. Netop den 4. februar var der mødt adskillige tusinde op, og protesten gik helt amok. Hundredvis af vrede demonstranter sparkede dørene til ambassadebygningen – der også rummede den norske og den chilenske ambassade – ind og hærgede den danske ambassade, der lå på tredje sal i bygningen. Møbler blev ødelagt. Vinduer baldret. Lamper kastet ud ad vinduet. De trampede på det kongelige røde ambassadeskilt, til det lå smadret og knækket på jorden, og til slut stak de bygningen i brand. Den danske ambassadør havde forskanset sig i sin bolig uden for Damaskus, og i løbet af det næste døgn samlede hans personale og de fleste andre danskere i Syrien sig i hans private hjem. Om aftenen kunne

Vrede syriske demonstranter trængte ind i den danske ambassade i Damaskus den 4. februar 2006. De ødelagde møbler, smed papir ud ad vinduerne og rev det officielle skilt, der markerede ambassadens status, "Kongelig dansk ambassade", ned fra væggen.

|| Louai Beshara/AFP/Ritzau Scanpix

han på en skrattende telefonforbindelse i tv-avisen meddele, at han absolut ikke kunne anbefale rejser til Syrien. Det var ikke længere sikkert for danske statsborgere at opholde sig i landet.

For danske tv-seere virkede vreden og begivenheden helt uforståelig. I de første måneder af 2006 var det svært at begribe, hvordan tingene var eskaleret. Danmark befandt sig ifølge landets udenrigsminister Per Stig Møller (1942-) i "den største udenrigspolitiske krise siden 2. verdenskrig", og alle frustrationerne og volden kunne tilsyneladende føres tilbage til en række redaktionelle beslutninger på en dansk avis i Viby J lidt uden for Aarhus i efteråret 2005.

Få kunne være i tvivl om, at tv-avisens billeder og begivenhederne bag ville blive husket og behandlet

Muhammed er ofte blevet afbildet gennem historien. Hele spørgsmålet om islams billedforbud er mere komplekst end som så. Iran har en gammel tradition for miniaturemalerier, og her ses Muhammed med ansigtet gemt bag et slør. Maleriet datering til 1900-tallet er usikker, men det gemte ansigt bevidner, at det er fremstillet efter 1600.

|| Chris Hellier/Alamy Stock Photo

i historiebøgerne. Det lignede faktisk indledningen på et nyt kapitel i danmarkshistorien, hvor danskernes selvforståelse som fredelige og vellidte overalt i verden var forduftet, og forestillingen om det idylliske lille land højt mod nord var blevet slået fordærvet som det røde ambassadeskilt på gaden i Damaskus.

Ambassadeafbrændingen var kulminationen på den krise, der startede med *Jyllands-Postens* publicering af de 12 karikaturer, bl.a. en, hvor profeten Muhammed har en bombe i sin turban, den 30. september 2005. Denne bog handler om karikaturerne og de politiske, diplomatiske, religiøse,

identitets- og følelsesmæssige positioner og kriser, der fulgte med.

2005: Krisen startede

I sommeren 2005, nærmere bestemt den 11. juni, deltog forfatteren Kåre Bluitgen (1959-) i en fest med nogle gamle venner på Frederiksberg. Han fortalte en journalistven om sin udfordring med at finde en tegner, der var villig til at illustrere den børnebog om muslimernes profet, han var ved at skrive. De tegnere, han havde spurgt, var bange for at påtage sig opgaven, da nogle muslimer kunne tænkes at blive vrede over, at man afbildede profeten. Et par måneder senere, den 16. september 2005, skrev vennen en artikel, som blev offentliggjort af Ritzau under overskriften: ”Danske kunstnere bange for kritik af islam”. Hermed var starten gået til én af de største udenrigspolitiske kriser i Danmarks historie. For dagen efter bragte *Politiken* historien om Bluitgen baseret på Ritzaus historie. Bluitgen havde godt nok på dette tidspunkt fundet en illustrator, som dog ønskede at være anonym, men det meldte historien ikke noget om. Yderligere et par dage senere henvendte *Jyllands-Postens* kultureddaktør Flemming Rose (1958-) sig til foreningen Danske Bladtegnere med en invitation til medlemmerne om at tegne Muhammed, og den 30. september 2005 bragte *Jyllands-Posten* så de siden så berømte 12 karikaturer.

Tegningerne vakte mildt sagt vrede.

Den 2. oktober var en imam fra Aarhus vært ved et møde med det formål at diskutere *Jyllands-Postens* karikaturer. Blandt deltagerne var også Ahmed Akkari (1978-) og Ahmad Abu Laban (1946-2007). I forbindelse med mødet udsendte deltagerne en pressemeddelelse, ligesom de skrev til daværende kulturminister Brian Mikkelsen (1966-)

for at diskutere eventuelle konsekvenser af negativ omtale af religiøse minoriteter i Danmark. Et par dage senere arresterede politiet en 17-årig ung mand, som havde ringet til *Jyllands-Posten* og truet tegnerne på livet. Det var hans mor, der anmeldte truslen til politiet. Den 8. oktober fremsatte en gruppe danske imamer og moskérepræsentanter et krav til *Jyllands-Posten* om at trække karikaturerne tilbage og give alle muslimer en officiel undskyldning. Da der ingen respons var på dette krav, sendte en gruppe diplomater fra muslimske majoritetslande et brev til den danske statsminister Anders Fogh Rasmussen (1953-), hvori de udtrykte bekymring for den måde, muslimer og islam generelt blev omtalt på i Danmark, og bad om et møde. Det var den 12. oktober. Diplomaterne bad også om, at de ansvarlige for karikaturerne blev stillet til ansvar, uden at det fremgik, hvad dette krav præcis indebar. Det siden så vigtige brev besvarede statsministeren den 21. oktober.

I den mellemliggende periode sås flere og flere internationale reaktioner på karikaturerne. Allerede i anden halvdel af oktober gik 10.000 demonstranter på gaden i Deoband i Indien for at protestere over karikaturerne. Generalsekretæren for Den Islamiske Samarbejdsorganisation (OIC), en sammenslutning af 57 muslimske lande, sendte et brev til den danske statsminister, hvis indhold svarede til det fra de muslimske diplomater. Den Arabiske Liga – en pendant til OIC, bare for arabiske lande – sendte yderligere et brev med tilsvarende indhold nogenlunde samtidig. Desuden bragte den lille egyptiske avis *Al-Fagr* seks af de 12 karikaturer – den ene på forsiden. Den 29. oktober skrev den egyptiske ambassadør Mona Omar Attia (1965-) et åbent brev til den danske statsminister, som danske aviser trykte. I Danmark var der demonstrationer

uden for *Jyllands-Postens* redaktionskontorer i København, og 11 muslimske foreninger med socialrådgiver og samfundsdebattør Asmaa Abdol-Hamid (1981-) i front sagsøgte *Jyllands-Posten* for overtrædelse af Grundlovens blasfemiparagraf og racismeparagraf.

I november gav den ulmende krise genlyd i flere lande. Karikaturerne blev bragt i den tyske avis *Die Welt* (blot én) og den bosniske *Slobodna Bosna* (alle 12). Den egyptiske udenrigsminister advarede om risiko for eskalering af konflikten og boykot af danske varer. Under et officielt besøg i Danmark kritiserede den tyrkiske premierminister Recep Tayyip Erdoğan (1954-) den danske regering for håndteringen af karikaturerne, hvortil statsministeren svarede, at han ikke ville gå på kompromis, og at ”det er sådan her, demokrati fungerer”. Internationale organisationer reagerede også. Den Arabiske Liga og OIC sendte sammen et brev til FN’s flygtningehøjkommissær, Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling (OECD) og FN’s højkommissariat for menneskerettigheder, hvori de beskyldte Danmark for ikke at overholde FN’s resolutioner. FN’s særlige udsendte for undersøgelse af religionsfrihed bad efterfølgende den danske regering om et officielt svar, og Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa (OSCE) advarede den danske udenrigsminister om en forestående undersøgelse af diskrimination mod religiøse minoriteter i Danmark.

I december bredte kritikken af den danske regering sig. Ad to omgange rejste en delegation af danske muslimer, som repræsenterede Komitéen til Forsvar for Profetens Ære, til Melle møsten for at diskutere forholdene for muslimer i Danmark. Første rejse startede den 3. december og gik til Egypten. Anden rejse foregik den 17.-31. december,

og denne gang var målet Libanon, Syrien og Saudi-Arabien. Delegationsmedlemmer mødtes bl.a. med religiøse overhoveder i Damaskus og Beirut samt repræsentanter fra Hizbollah og Hamas.

Disse to rejser kom siden til at spille en stor rolle i konflikten. På rejserne medbragte delegationerne nemlig en mappe med de 12 karikaturer og pres-seklip mv. for at illustrere de efter deres opfattelse kritisable forhold for muslimer i Danmark. Mappen blev bl.a. sendt rundt på et ekstraordinært topmøde blandt OIC-lande i Mekka i Saudi-Arabien den 7.-8. december. Mødet resulterede i en udtalelse, hvori man fordømte fornærmelsen af profeten samt den danske regerings manglende beskyttelse af muslimer og islam. I det hele taget blev den danske regerings håndtering af karikaturerne kritiseret fra flere sider i december måned. FN's højkommissær for menneskerettigheder udtrykte i et brev til OIC forståelse for, at begivenhederne i Danmark kunne opfattes som mangel på respekt for muslimer, og at hun ville iværksætte en undersøgelse af den danske regerings håndtering af sagen. Samtidig gik EU's justitskommissær ind i sagen med to budskaber: Han forsvarede ytringsfriheden og kaldte karikaturerne tankeløse. Samme måned udsendte den øverste imam fra Egyptens Al-Azhar-moské i Cairo sammen med rektoren for Cairos universitet en protest over karikaturerne og opbakning til kritikken fra FN. På et møde i EU's ministerråd den 19. december blev den danske regering kritiseret for ikke at bremse fremmedhad. Hjemme stemte en gruppe bestående af 22 tidligere danske ambassadører i og kritiserede Fogh Rasmussen.

Den 27. december vedtog en ny sammenslutning bestående af 50 lande en resolution med en opfordring til boykot af danske varer og alle former for samarbejde med Danmark. Hermed var krisen

ikke længere kun diplomatisk og politisk, men også økonomisk. Således sluttede 2005.

2006: Krisen eskalerede

I statsministerens nytårstale den 1. januar 2006 nævnte Fogh Rasmussen ikke karikaturkrisen eksplicit, men kom med indirekte kommentarer til Danmarks rolle internationalt og ytringsfrihedens afgørende betydning for landet. Den tale blev også væsentlig for danskernes opfattelse af situationen. En uge senere afviste byretten i Odense anmeldelsen af *Jyllands-Posten* for overtrædelse af blasfemiparagraffen. De 11 foreninger bag anmeldelsen ankede straks afgørelsen til landsretten.

I løbet af januar bredte boykotten af danske varer sig til supermarkeder over hele Mellemøsten. Repræsentanter for Det Muslimske Broderskab opfordrede også muslimer over hele verden til at boykotte norske varer, efter at den norske avis *Magazinet* havde trykt karikaturerne. Herefter beklagede den norske regering *Magazinets* redaktionelle valg. Samtidig svarede Fogh Rasmussen FN's menneskerettighedskommissær, at Danmark intet havde at skamme sig over, hvad angik håndteringen af karikaturkrisen set i lyset af menneskerettighederne.

Det diplomatiske niveau i krisen så også en eskalering i januar 2006, hvor Saudi-Arabien kaldte sin ambassadør hjem fra Danmark med henvisning til, at den danske regering havde ignoreret stridens kerne. Libyen lukkede sin ambassade i Danmark, og regeringerne i Syrien og Bahrain fordømte karikaturerne og den danske regerings håndtering af sagen. Danske ambassadører måtte stå skoleret i Kuwait og Jordan, og Dannebrog blev ved flere lejligheder brændt af på Vestbredden.

Den 28. januar reagerede formanden for Dansk Industri på boykotten ved at kritisere *Jyllands-Po-*